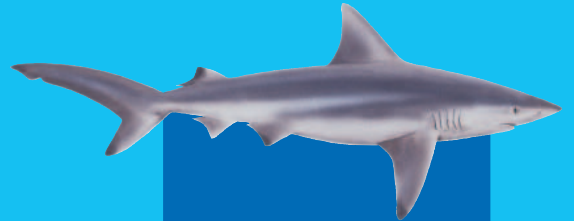


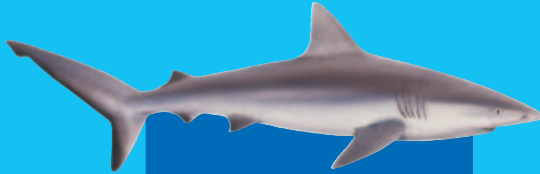
Qionicakau
(*Negaprion acutidens*)



Qioluya, Qioloa
(*Carcharhinus limbatus*)



Qiotutuvula, Qiodamu
(*Triaenodon obesus*)



**Qiodole, Qiosaqa,
Mataunilase**
(*Carcharhinus amblyrhynchos*)



Qiotutuloa
(*Carcharhinus melanopterus*)



Na veimataqali qio kei na vanua era vakawa kina

E na Pasifika, na qio taba loa, era dau qoliva o ira na veikoro e baravi me kakana ka wili kina e vica na kena mataqali qio lalai ni cakau.

Na kena e kilai levu a ya, na qio taba loa, qio dravu, qio moli, kei na qio taba vula.

O ira na kena mataqali qio lalai tale era tiko vakalevu e na wasawasa na IndoPacific ka vakavo ga na qio moli ka tubu me tolu na mita na kena balavu, o ira na kena vo era yacova ga e rauta na rua na mita. E vica tale na kena mataqali e lelevu cake ka rerevaki ka wili kina na qio taika kei na qio bulu era dau qoliva vakalevu na dauqoli e wasawasa bula.

E levu vei ira na qio vakaoqo era dau qalo tu ga me rawa ni curu yani kina na cagi e na nodra icegucegu; ia o ira na qio taba vula era rawa ni ra vakauta na wai e na nodra icegucegu ka davo vakadua toka e na boto ni sauloa.



Na veivanua era susu kina kei na nodra i kanakana

O ira na qio ni cakau era dau taleitaka vakalevu na vanua mamatia, loma ni matasawa ka wili kina na dela ni veicakau tautauvata kei na cakau lase. O ira na luve ni qio era tiko e loma ni matasawa ka levu kina na kakana. E levu duadua na kena veimataqali era tiko ga e na dua na vanua, ia na qio taba loa era dau veitosoyaki sara vakayawa.

E levu vei ira na qio ni cakau era dau vakasasa yadudua, ia e rawa ni ra vakavuna tale ga e dua na veivala kana levu kevaka eso na dauqoli era coka ika ka drodro yani na kena dra se ra tuna ika tiko e waitui. O ira na qio ni cakau era dau kana ika me vaka na satini, kanace, tuna, saqa, kawakawa, kuita kei na ura. Na qio taba vula era dau vakacegu e ruku ni lase e na siga ka ra dau vakasasa e na bogi.

O ira na qio ni cakau era dau laukana mai vei ira na ika lelevu me vaka na qio se kawakawa.



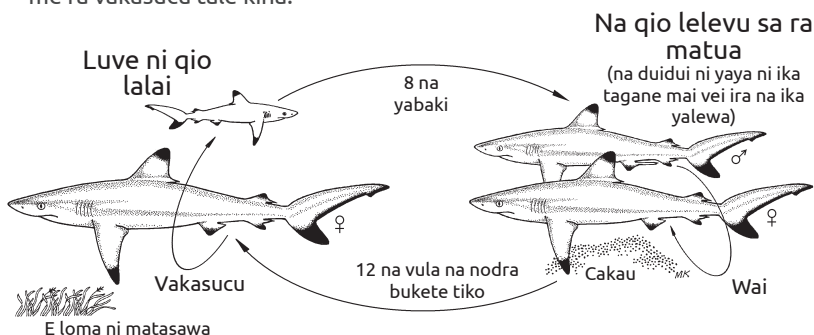


Na nodra vakasucu kei na i vakarau ni nodra bula

E tiko o ira na qio tagane kei na qio yalewa ka rua na iyaya vakatagane vei ira na qio tagane ka rau tiko e na ruku ni qio ni bera yani na buidra. E na gauna ni veiyacovi, na qio tagane e ciqimaka yani e dua vei rau na nodra iyaya vakatagane e na vanua e dola tu vua na qio yalewa, me vakadewataki yani kina na nona pakete wai na qio tagane.

Na qio yalewa e na buketetaka tiko na luve ni qio me yacova ni sa vakasucuma e tini na luve ni qio ka rauta e 65 na cm na kedra balavu, ni oti e dua na yabaki. E rauta e ciwa mai na tini na luve ni qio era mate ni ra bera ni toso tani mai loma ni matasawa mamatia.

O ira na qio era sa matua ni oti e walu na yabaki ka dua na mita na kedra balavu. E levu na kena veimataqali qio era yacova e rauta e rua na mita e na loma ni 12 na yabaki. Ni ra sa veiyacovi oti, o ira na qio yalewa era rawa ni ra lesu tale ki na vanua mamatia (na vanua ga era a sucu kina) me ra vakasucu tale kina.



Na i vakarau ni veiqaravi kei na veika ka rawa ni vakayacori

Baleta o ira na qio era vakasucuma ga e lailai sara na luvedra, na kedra iwiliwili e rawa ni qolivi sivia. Na vakadidike ni International Union for Conservation of Nature (IUCN) sa kunea ni so na kena veimataqali sa voleka ni qeavu yani.

O ira na qio era tiki bibi ni bula ena veicakau baleta ni ra kauta tani na ika tauvi mate se ika malumalumu ka me ra bula tiko ga na ika bulabula ke me ra vakawa tale. Na veika e rawa ni qarava e dua na koro me baleta na maroroi ni qio era wili kina:

- ➔ **Vakatabui na qolivi ni qio baleta na tukitukitoo.** O ira kece na qio sa qolivi me kakana me ra tuna ka vakamacai na kedra dra ka maroroi na tukitukitoo.
- ➔ **Tauyavutaki na vakatabui vakadua ni iqoliqoli ena veigauna leleka era dau kumukumuni kina na qio.** Oqo e rawa ni ra wili kina na iqoliqoli mamatia ni bucibucini ka ra sucu kina na luve ni qio – na veivanua oqo era kila na dauqoli.
- ➔ **Na tauyavutaki ni 'sara qio' mai vei ira na saravanua.** O ira na saravanua era na sauma na saravi ni qio manoa e na nodra itikitiko. E dua na qio e rawa ni kena isau e vica wale ga na dola, ia na qio vata tiko ga ko ya e rawa ni rawata mai e levu sara a udolu na dola kevaka era sarava ni ra bula tu na saravanua.
- ➔ **Vakalawataki na i vakarau ni qoli.** Dua na kena ivakaraitaki – me vakatabui na lawa levu vakaduri ka vivigi mai na waya vivi ka ra dau qolivi kina na qio ka vakatabui tale ga na vakayagataki ni waya me lili vata koto kei na bati ni siwa ka sema tiko ki na wanisiwa nailoni – na qio era rawa ni ra katia na nailoni ka cavuka ka ra dro yani.



Na i vakarau ni qoli

E na veianuyanu e na Pasifika, era dau qolivi na qio ni vakayagataki kina na moto, na siwa bacani, na lawa vakaduri kei na dai. Eso na ivakarau ni qoli makawa e vakayagataki tale ga me vaka mai Toga. E sea ni laukana na qio e na so na vanua e Melenisia.

Dina ga ni o ira na qio ni cakau lalai era sega soti ni rerevaki vei keda na tamata, e rawa ni ra vakarevaki vei ira era cocoka tiko e na vanua mamatia. Na qio taba vula era kilai e na nodra tu vakarau me kata ni ra sa rogoca na i rorogo ni moto vanataki.

O ira na qio era marroya tu na nodra suasua e na nodra dra kei na lewedra ka solia e dua na iboi ni kakana totoka ki na lewedra. Oqo e vakavuna me vakadrodroi kina na nodra dra o ira na qio se qai qolivi wale ga ka musuki na uludra kei na nodra icegecegu ka vakasavasavataki vakavinaka sara e waitui.

Era dau qolivi vakalewe levu na qio baleta na nodra tukitukitoo ka dau vakayagataki e na suvu (shark fin soup). E tini vakamilioni na qio era dau qolivi e na dua na yabaki ka levu na gauna na nodra tukitukitoo era sa musuki ka ra biu na kena vo. Na mataqali vakarau oqo ka vakatokai na 'musu tukitukitoo' (se "finning") e levu sara kina na kena vakamaumautaki na lewe ni qio.